

Dr. Papp László

120 ÉVES AZ ELSŐ MAGYAR SZABADALMI TÖRVÉNY

1995-ben ünnepeltük a modern magyar szabadalmi jog centenáriumát, amelynek keretében neves hazai szerzők emlékeztek meg a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi 37. törvénycikkről. Az 1895. július 14-én kihirdetett jogszabály több mint 50 éven keresztül szabályozta a szabadalmak kérdését Magyarországon, így három szabadalmi törvényünk közül a leghosszabb ideig volt hatályban. E tanulmány a törvény rendszerének és felfogásának az ismertetésével, és néhány sajátos rendelkezés tetszőleges bemutatásával tiszteleg a századvégi jogalkotás egyik kiváló példája előtt.

I.

A törvény valódi jelentőségét és szerepét csak akkor érthetjük meg, ha azt megfelelő közegben értelmezzük. Az értelmezési közeg kapcsán két jelenséget kell figyelembe vennünk: *egyrészt* az 1895:37. tc. nem az első szabályozás Magyarországon, *másrészt* közel sem tekinthető hungarikumnak. 1895 előtt is létezett szabadalmi oltalomra vonatkozó szabályozás, azonban az nem öltött törvényi testet, és annak „modern” jellege is megkérdőjelezhető volt. Mit értünk modern szabadalmi jog alatt? A kérdés megválaszolásához a szellemi alkotások oltalmának kronológiai fejlődéséből kell kiindulni. A szellemi alkotások joga a magánjog azon kevés területe közé tartozik, amely nem rendelkezik római jogi eredőkkel. Így az ókori és kora középkori államokban az ember szellemi alkotómunkáját legfeljebb a titokban tartással lehetett védelmezni. A XV. század derekától ezt váltotta fel a privilégiumadómanózkodási gyakorlat, amelynek értelmében a királyok vagy teljesen tetszőlegesen, vagy árnyaltan körvonalazódott feltételek mentén, de mindig diszkrecionális alapon adományozták az oltalmat mint kiváltságot. Ezzel a privilégiumadómanózkodási gyakorlattal szemben a XIX. századra jelent meg az az igény, amely kiszámítható feltételekhez és a diszkrecionalitás kizárásához kötötte az oltalom odaítélését. Ebből adódóan a szabadalmi jog a modern jelzöt akkor nyerte el, amikor az oltalom a feltalálót objektív feltételek mentén megillető, alanyi joggá vált. Történeti perspektívában ez az a jellemző, amely a XIX–XXI. századi szabadalmi oltalmat a korábbi oltalmi formáktól megkülönbözteti. Hazánkban a XVIII. század végétől kezdve találkozunk rendeleti szabályozással, s a XIX. században az 1852. évi pátens volt a meghatározó.¹ Az objektív kritériumok a modern szabadalmi jogban három gondolat köré

¹ *Rudolf Klosterman*: Das geistige Eigenthum an Schriften, Kunstwerken und Erfindungen nach preussischem u. internationalen Rechte. Verlag von I. Guttentag, Berlin, 1869, p. 224–226.; *Alfred Simon*: Mit bes. Berücks. Der schweizerischen Gesetzgebung. Druck und Verlag von K. J. Wys, Bern, 1891, p. 22–23.

csoporthozhatóak: újdonság, feltalálói tevékenységen alapuló találmány, ipari értékesíthetőség. A pátenst új termék vagy a termelés új eszköze esetén, illetve a termelés új nemét tartalmazó találmány esetén biztosított oltalmat. A szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeinek alaki és érdemi vizsgálata után azonban az oltalom odaítélése az uralkodó akaratától függött, azaz nem tekinthetjük alanyi jognak. Így a modern szabadalmi joggal szemben támasztott elvi követelmények közül az alanyi jogi jelleg és a feltalálói tevékenység modern tartalma is hiányzott. Bár a feltalálói tevékenység jogi kategóriája csak a második világháború utáni tételes jogalkotásban lelhető fel, tartalmilag azonban már a XIX. század végétől jelen volt az ítélkezési gyakorlatban. E feltétel ugyanis döntően a felfedezés és a feltalálás elhatárolására vonatkozik.

Megállapítható tehát, hogy 1895 előtt is létezik szabadalmi jog Magyarországon, azonban az a fent említettek miatt nem tekinthető modern szabályozásnak.

Az értelmezési közeg kapcsán arra is tekintettel kell lenni, hogy az 1895:37. tc. nem tekinthető hungarikumnak. Ennek szintén két oka van. *Egyrészt* a XIX. századi magyar jogalkotás egyértelműen osztrák–német dominancia alatt állt, így ez a szabadalmi törvényre is igaz. *Másrészt* a találmányokra vonatkozó oltalom rendeltetésénél fogva határon átvételű jellegű. A velencei privilégiumadományozásból kialakuló gyakorlat angol és francia közvetítéssel terjedt el a kontinensen, és szinte minden országban e privilégiumadományozási gyakorlattal szemben fogalmazódtak meg azok az igények, amelyek a modern szabadalmi törvények megszületéséhez vezettek. Ebből adódóan a XIX. század végére létrejövő nemzeti jogszabályok anyagi rendelkezései nagymértékben megegyeztek, ami azonnal lehetővé tette a nemzetközi integráció kiépítését, s mindez 1883-ban a Párizsi Unió Egyezményével (továbbiakban PUE) el is kezdődhetett. Ebből adódóan az első szabadalmi törvényünk a korabeli – haladó – tendenciáknak megfelelő jogszabály volt.

Mindez azonban nem érinti a törvény valódi érdemeit, hiszen azt mégsem állíthatjuk, hogy az 1895:37. tc. a vonatkozó osztrák–német jogszabályok lefordítását és nemzeti köntösbe való bujtatását jelentené.

II.

A törvény szerkezeti felépítése gyakorlatilag bármelyik, ma is hatályos törvény felépítését követi, hiszen három fő gondolatkör köré épült fel: *a szabadalmazhatóság anyagi feltételei, szervezeti kérdések és az eljárás.*

Első szabadalmi törvényünk értelmében szabadalmaztatható volt minden új és iparilag értékesíthető találmány. Így az oltalom középpontjában a találmány áll, amely azonban egyértelműen nem definiálható. Bár az 1852. évi pátenst és a XIX. századi angol és amerikai szabályozás tett kísérletet a találmány egyes kiviteli alakjainak a körülírására, azonban

azok sem tekinthetők egységes definícióknak.² Ebből adódóan a XIX. század végi magyar törvényhozás nem törekedett a találmány egységes definiálására, azonban mind a jogtudomány, mind a joggyakorlat tartalommal töltötte fel a fogalmat.³ E fogalmi alapvetések közös jellemzője *egyrészt*, hogy a definíciók mindig valamilyen technikai eredményt állítottak a középpontba, *másrészt* pedig az eredmény előállítására irányuló szellemi tevékenység mindig valamihez viszonyítva jelentkezett. Ez utóbbi az, ami az ítélkezési gyakorlatban feltalálói tevékenységnek volt tekinthető, és ami első szabadalmi törvényünk értelmében a találmányi jelleg központi fogalmává vált. A feltalálói tevékenységet a bíróság nem absztrakt módon, hanem mindig eseti jelleggel értelmezte, így az adott bejelentés tárgyában a feltalálói tevékenység konkrét, kézzelfogható megnyilvánulási formáját, azaz a műszaki hatást kereste. Ebből adódóan a bírói gyakorlat a találmányi jelleg megítélésénél a bejelentés tárgyának műszaki hatását vette alapul.⁴ Ez az értelmezés tette lehetővé a két világháború közötti ítélkezési gyakorlatban annak az elvnek a kimondását, amely szerint műszaki feladat nélkül nem állapítható meg a találmányi jelleg sem.

A szabadalmazhatóság második feltétele az újdonság kritériuma volt. Szabadalmi oltalom tárgya csak új találmány lehet. A feltaláló ugyanis csak olyan műszaki megoldásokra igényelhet oltalmat, amelyek a társadalom műszaki ismereteit gazdagítják. A találmányhoz ha-

² *Nagy Benő, dr. Wamoscher Endre*: A magyar szabadalmi jog zsebkönyve. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1931, p. 15; *Berthold Singer*: Patent and trade mark laws of the world. Chicago, 1911, p. 149; *Lengyel Béla*: A szabadalom és iparfejlesztő tevékenysége. A Mérnöki Továbbképző Intézet 1941-es tanfolyamának anyaga, XI. kötet, 8. füzet, Budapest, 1942, p. 31; *Thomas Terrel*: The law and practice relating to letter patent for inventions. Sweet and Maxwell, London, 1895, p. 26; *Albert H. Walker*: Text-book of the law of patents for inventions. Baker Voorhis and company, New York, 1917, p. 97–98.

³ *Szakolczai Árpád*: Újdonság a kereskedésről és a szabadalmi jogról. Franklin Társulat, Budapest, 1898, p. 5–6, ebben: *Köbler*: A találmány lényege a természeti erők technikai kombinációja, minden találmány egy technikai eredmény létrehozása. *Selingson*: A találmány a természeti erők felhasználásával létrehozott technikai eredmény, amely a technika jelen állásához képest lényeges haladást képez. *Robolszky*: Csak akkor létezik találmány, ha a természeti erők olyan kombinációja használatik fel, amely technikai eredményt létesít. *Schöffle*: Technikai haladás a találmány lényege. *Gierke*: A találmány új eszme, amely a természeti erők eddig ismeretlen kombinációjával a technikának lényeges haladást idéz elő. *Raulaun*: Találmány minden eljárás és kombináció az ipar terén, amely egy anyag, egy eszköz, egy eljárás vagy pedig a technikai eredmény létrehozására szükséges alkatrészek összetételével valósul meg, s amely a jelenlegi berendezéstől és technikai alkotásoktól eltér. *Knoop*: Találmánynak tekinthetők az iparilag értékesíthető alkotások és eljárások, amelyek által új technikai hatás vagy régi technikai hatás új eszközökkel érhető el. *Deutsch Izidór*: A szabadalomból folyó jogviszonyok. Magyar Jogászegyleti Értekezések, 101. 11. évf. 1. sz., Budapest, 1894, p. 252–253, ebben: *Gareis*: A találmány egy előbb nem ismert ténynek felfedezése, hogy a külvilág egy anyagára eszközölt műszaki behatás által egy ismétlődő eredmény éretik el. *Dambach*: A találmány egy anyagi használati célokra szolgáló új, eddig nem létezett tárgynak vagy termelési eszköznek teremtése és előállítása. *Reuleaux*: A találmány egy berendezés vagy termék az ipari téren, amely egy anyag vagy eszköz vagy eljárás vagy műszaki hatásra egyesült részek összeállítása tekintetében létező berendezésektől és termékektől messzire menő hatás által elüt.

⁴ Magyar Nemzeti Levéltár – a továbbiakban MNL – Polgári kori kormányhatósági levéltárak K szekció – továbbiakban K – Iparügyi minisztériumi levéltár – továbbiakban 603 1974. cs. T.4079/1928; 194. cs. C. 3738/1928; 1. cs. A. 2961/1930; 1196. cs. M. 8023/1930; 2195 cs. Z. 1821/1938; 2187. cs. Z. 1338/1925; 407. cs. F. 4847/1926; 1211. cs. M. 8915/1930; 401. cs. F. 5894/1931; 821. cs. I. 2912/1931; 114. cs. B. 13711/1937.

sonlóan az újdonság tartalmi mibenléte sem határozható meg. Ezzel szemben azok az esetkörök, amelyek kétséget kizáróan nem merítik ki az újdonság fogalmát, már egyértelműen körülírhatók. A modern szabadalmi törvények közös jellemzője, hogy az újdonság fogalmát negatív oldalról, azaz az újdonságot kizáró körülmények (anterioritások) meghatározásával közelítik meg. Azzal kapcsolatban azonban, hogy az anterioritás fogalmának milyen mértékben kell érvényesülnie a jogalkotásban, már megoszlanak az elképzelések. Az 1844. évi francia szabadalmi törvény értelmében „*az a találmány nem új, amely Franciaországban vagy külföldön a bejelentés letételének dátumát megelőzően kivitelezéshez elégséges nyilvánosságban részesült.*”⁵ Az anterioritás ilyen tág értelmezése rendkívül nagy mozgásteret engedett a tényállás bírói mérlegelésének, így az jogbizonytalanságot eredményezett. A szabályozás másik végétét az 1815. évi porosz szabadalmi rendelet képezte, amely az anterioritások ki-merítő felsorolásával, kazuisztikusan próbálta meg a kérdést rendezni.⁶ Nyilvánvaló, hogy tisztán sem a francia, sem pedig a porosz megoldás nem szolgálhatja a jogbiztonságot, hanem a kettőnek valamilyen ideális kombinációja kívánatos. Az 1877. évi német szabadalmi törvény az anterioritások taxatív felsorolásával a porosz megoldást vette alapul úgy, hogy azok tartalma és határa a bírói gyakorlat által módosítható.⁷ E megoldás él tovább az osztrák, majd pedig a magyar szabályozásban is. Ebből adódóan csak az a tény vagy körülmény vehető figyelembe anterioritásként, amelyet a törvény kifejezetten felsorolt.⁸ Ez a megoldás a XX. század közepéig teljesen elfogadott, és majd csak – német közvetítés következtében – az Európai Szabadalmi Egyezmény módosít mindezen. Első szabadalmi törvényünk a köz-zétett nyomtatványt, a nyilvános gyakorlatba vételt és a meglévő szabadalmat jelölte meg újdonságrontó körülményként. Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a magyar törvény, a mintául szolgáló német–osztrák szabályozástól eltérően, nemcsak a belföldi, hanem a külföldi nyilvános gyakorlatbavételt is újdonságrontónak minősítette.⁹

S végezetül a szabadalmazhatóság harmadik anyagi előfeltétele az ipari értékesíthetőség volt. E feltétel körül alakult ki a legkomolyabb jogelméleti vita, így ezzel érdemes részletesebben foglalkozni.¹⁰ A törvényhez fűzött indokolás e kritérium jelentőségét abban látja,

⁵ F. C. Philippon: Die Reform der Patent-Gesetzgebung, bearbeitet im Auftrage des Handels- und Gewerbe-Vereins für Rheinland und Westphalen. Düsseldorf, 1860. p. 38; F. A. Seely: Patent and trademark law and convention. Washington Governmental Printing Office, 1893, p. 8; Singer: i. m. (2), p. 150.

⁶ Carl Theodor von Kleinschrod: Die Internationale Patentgesetzgebung nach ihren Prinzipien, nebst Vorschlägen für ein künftiges gemeines deutsches Patentrecht. München, 1855, p. 167–168.

⁷ Rudolf Klosterman: Das Patentgesetz für das deutsche Reich vom 25. Mai 1877. Verlag von Franz Vahlen, Berlin, 1877, p. 123–124.

⁸ MNL K 603 577. cs. G. 6353/1929.

⁹ Jámber Gyula: Az újdonság fogalma a szabadalmi jogban. Budapest, 1894, p. 4; Török László: A találmányi szabadalom. Rényi Károly kiadása, Budapest, 1913, p. 71. A német szabadalmi törvény 2. §-a – a nemzetközi tendenciákkal összhangban – csak a belföldi gyakorlatbavételnek tulajdonított újdonságrontó hatást, vö.: Klosterman: i. m. (7), p. 280.

¹⁰ Hatályos szabadalmi törvényünk az „iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén” fordulatot alkalmazza, amely jóval egyértelműbb és pontosabb az 1895-ös megfogalmazásnál.

hogyan e feltétel által az „*ipari célokra általában hasznavehetetlen, és gyakorlatilag nem alkalmazható találmányok*” kizárhatóak az oltalomból.¹¹

E feltétel alkalmazásának valódi indoka a szellemi alkotásokra vonatkozó oltalmak differenciáltságában kereshető. Az ember szellemi tevékenysége a jog egyéb intézményei által is oltalmazható volt. Ebből adódóan a szabadalmi oltalmat az egyéb oltalmi formáktól az különböztette meg, hogy a találmányi szabadalom ipari tevékenységre vonatkozott. A szabadalmi oltalom ezen jellemzője – az ipari értékesíthetőség vagy ahhoz hasonló kifejezések által – valamennyi állam szabadalmi törvényében kifejezésre jutott. Az „iparilag értékesíthető” kifejezés az 1891. évi német szabadalmi törvény megfelelő rendelkezésének adaptációja, amelynek szövegezését azonban több szerző sem tartotta szerencsésnek.¹² Ugyanúgy, ahogy a találmányi jelleg kapcsán, ebben az esetben sem nyújt kellő eligazítást a törvény szövegezése, így az ipari értékesíthetőség tartalmát illetően más államok jogalkotását és a bírói gyakorlatot kell segítségül hívni.

A többször módosított 1854. évi belga szabadalmi törvény egyszerűen csak azon találmányoknak biztosított oltalmat, amelyek az „ipar vagy a kereskedelem területére” estek.¹³ Még egyszerűbben fogalmazott az 1887. évi svéd,¹⁴ illetve az 1880. évi török¹⁵ szabadalmi törvény, amelyek „ipari termékről vagy eredményről” rendelkeztek. Az 1898. évi finn szabadalmi törvény az „iparilag alkalmazható” kitéletet használta, míg az 1894. évi dán, az 1885. évi norvég, illetve 1886. évi orosz szabadalmi törvény az „ipar számára hasznosságot,” illetve az „ipari hasznosíthatóságot” állította középpontba.¹⁶ Abban az esetben pedig, ha elhagyjuk Európát, az angolszász jogterületek – mint pl. az Egyesült Államok, Kanada és Anglia – szabadalmi törvényei egyenesen a találmány hasznosságáról beszélnek.¹⁷ Ez utóbbi esetben tulajdonképpen nem is önálló kritériumról, hanem a találmány egyik fogalmi eleméről beszélhetünk, így a kérdés szempontjából ezen államok megoldásai nem relevánsak.

Látható tehát, hogy a kontinentális szabályozások az „értékesíthetőség” kifejezést mellőzve a „hasznosítás” vagy az „alkalmazás” fordulatot használják. Mindez abból a szempontból érdekes, hogy a szabadalmi törvényhez fűzött indokolás külön kiemeli, hogy „*az értékesíthetők’ szó helyett javaslatba hozatott ugyan több szakértői közeg részéről a ’használható’ szó, de ez nem felel meg az itt kifejezéstni kívánt kellekeknek, mert ez utóbbi alatt még oly eljárás*

¹¹ Az 1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai. XXIII. évf. 741. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1894, p. 90.

¹² Lévy Béla: A magyar szabadalmi jog rendszere. Budapest, 1898, p. 27.; Kelemen Manó István: A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk revisiója. Kiadja az Országos Iparegyesület, Hungária Könyvnyomda, Budapest, 1905, p. 32.

¹³ William Phillips Thompson: Handbook of patent law of all countries. London, Stevens & Sons Limited, 1920, p. 64.

¹⁴ Singer: i. m. (2), p. 409.

¹⁵ Thompson: i. m. (13), p. 145.

¹⁶ Singer: i. m. (2), p. 142., 122., 325.; Thompson: i. m. (13), p. 133.

¹⁷ John Barker Waite: Patent law. Oxford University Press, London, 1920, p. 6; Walter D. Brown: A brief history of patent legislation in the United States. Washington, 1889, p. 4; William Edvarts Richards: Patent law and practice. New York, 1922, p. 6–7; Walker: i. m. (2), p. 97–98.

*is volna érthető, amely az iparnak külön előnyt nem nyújthat.*¹⁸ Az indoklás ezen okfejtése nemcsak hogy nem volt tekintettel az európai szabályozásokra, de egyúttal olyan jellemzővel ruházta fel e kritériumot, amelyet feltételezhetően a jogalkotó nem is akart.

A szövegezésbeli pontatlanság minden bizonnyal arra vezethető vissza, hogy korábban sem az 1843. évi javaslat, sem pedig az 1852. évi páatens hasonló rendelkezést nem tartalmazott.¹⁹ Továbbá figyelembe véve azt, hogy e kifejezés abban az 1891. évi német szabadalmi törvényben található, amelynek hasonló rendelkezése Németországban is komoly elméleti vitára adott okot, nyilvánvaló, hogy a választás nem volt túl szerencsés a jogalkotó részéről.²⁰ A tudományos közvélemény hamar felfigyelt a szövegezésbeli pontatlanságra, és tisztázta – még ha jogelméleti szinten is – az ipari értékesíthetőség fogalmának valódi tartalmát. Már Kósa Zsigmond is rávilágított, hogy e fogalom csak annak a vizsgálatára irányulhat, hogy a találmány a leírásban meghatározott célra alkalmazható-e.²¹ E megközelítésben az alkalmazhatóság minőségileg jelent kevesebbet, mint az értékesíthetőség vagy a használhatóság. Ebben a fogalomhasználatban ugyanis az értékesíthetőség nem foglalhatta magában azt, hogy a találmánynak gazdasági előnnyel kellett rendelkeznie. Amennyiben ez nem így lett volna, akkor az angol–amerikai felfogáshoz hasonló hasznosság alapú értelmezéshez juthatnánk, amely nyilvánvalóan nem kívánatos, hiszen a kifejtettek fényében ezen államokban az ipari értékesíthetőség nem önálló feltételként jelentkezett.

Mindez az ítélezési gyakorlatban úgy jelentkezett, hogy az ipari értékesíthetőség a találmányi jellegtől és az újdonság kérdésétől elkülönült, teljesen önálló feltétel. Ezt támasztja alá a törvény szövegezése és azok az ítéletek is, amelyek e feltétel hiánya esetén kizárták a szabadalmazhatóságot.²² Ebből adódóan a műszaki feladat megléte kielégíthette a találmányi jelleget, de önmagában a szabadalmazhatósághoz kevésnek bizonyult.²³ Így az ipari értékesíthetőség értelmezése nem irányulhatott arra, hogy a találmány hasznosságát, gazdaságosságát, esetleg anyagi előnyét vizsgálja,²⁴ de a műszaki hatás meglététől mindenképpen többet jelentett. E két végpont között a bírói gyakorlat a fogalom tartalmát a leírásban meghatározott célra való alkalmazhatóságban határozta meg.²⁵

Vagyis a törvény indoklásától némileg eltérően az ítélezési gyakorlat a tudomány által kimunkált értelmezést tulajdonította e kritériumnak.

¹⁸ I. m. (11), p. 90.

¹⁹ Érdekes azonban, hogy ennek ellenére sem az igazságügyi, sem pedig a közgazdasági bizottság véleménye nem foglalkozott a kérdéssel.

²⁰ *Josef Kohler*: Handbuch des deutschen Patentrechts in rechtsvergleichender Darstellung. J. Bensheimer, Mannheim, 1900, p. 431–438;

²¹ *Kósa Zsigmond*: A magyar szabadalmi törvény magyarázata: függelékben a Nemzetközi Unióra vonatkozó, Ausztriával, a Német Birodalommal, Spanyolországgal kötött nemzetközi szerződésekkel és végrehajtási rendeletekkel. Hoffmann és Kronovitz, Debrecen, 1911, p. 32.

²² MNL K 603 407. cs. F. 4847/1926; 687. cs. H. 7638 /1926.

²³ MNL K 603 1.cs. A. 2908/1923; 815. cs. I. 2537/1925.

²⁴ *Lévy*: i. m. (2), p. 32; *Nagy, Wámoscher*: i. m. (2), p. 16; *Túry Sándor*: A magyar szabadalmi jog kézikönyve. Győző Andor Könyvkereskedő, Budapest, 1911, p. 26.

²⁵ MNL K 603 401. cs. F. 5894/1929.

Ebből adódóan ha a találmány a kitűzött műszaki feladat, tehát a leírásban meghatározott cél megvalósítására alkalmas, akkor az értékesíthetőnek volt tekinthető.²⁶ Az alkalmazhatóság tehát sokkal inkább azt jelentette, hogy a találmány gyakorlatilag kivitelezhető volt. Amennyiben a tudomány és a technika adott állása alapján ezen feltétel nem állt fenn, akkor a bíróság elutasította a bejelentést. Ez az oka annak, hogy a perpetuum mobile tárgyú bejelentések rendre elutasításra kerültek.²⁷ Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a cél megvalósítására való alkalmasság, vagyis alkalmazhatóság semmilyen egyéb minőségjellemzőt nem hordozott magában. Így az alkalmazhatóság szempontjából irreleváns, hogy a találmány jobb, olcsóbb legyen.²⁸ Ebből adódóan a bíróság elutasította az ipari értékesíthetőség hiányára alapított felszólalást, „mivel a leírásban szereplő porbevonó szerként ajánlott anyagok mind olyanok, amelyeket az enyviparban ... használni szokásos, ... nem lehet azt állítani, hogy ezek alkalmazása által normális jóságú enyvhez jutni nem lehet. Így tehát a találmánynak az ipari értékesíthetősége kétség kívül megvan”.²⁹

Az alkalmazhatóságnak – a törvényben meghatározott – egyedüli korlátja az volt, hogy annak „iparinak” kellett lennie. Mindez pusztán csak annyit jelentett, hogy a találmány alkalmazhatóságának az ipar területére kellett esnie. Az ipari tulajdon kitétel a PUE tágran értelmezte, és az egyezményhez csatolt zárójegyzőkönyv is kiemelte, hogy „a fogalom legtágabb értelmében veendő és pedig olyképen, hogy azok nem csupán a szó szorosabb értelmében vett ipari, hanem éppen úgy a mezőgazdasági termékekre (bor, gabona, gyümölcs, állatok stb.), valamint a kereskedelmi forgalomba kerülő ásványtermékekre (ásványvíz stb.) is alkalmaztassanak”.³⁰ E rendelkezés a londoni konferenciával bekerült az egyezmény törzsszövegébe, egyértelművé téve az ipari jelző lehető legtágabb értelmezését.³¹

A magyar ítélkezési gyakorlat is tágran értelmezte az „ipari” jelezőt, mely okból olyan bejelentések is oltalomban részesülhettek, mint pl. az automata dobáló (mutatványos bódé),³² s csak meglehetősen ritkán utasították el a bejelentést arra hivatkozva, hogy a megoldás nem az ipar területére esett. Ilyen ritka kivétellel találkozunk az S. 11317. alapszámú ügyben, amelyben „... a bejelentés tárgya nem mozgókép előállítási eljárás, mint azt az igénypont tárgyi köre megadja. Az igénypont valójában a kép tárgyának megválasztására irányul, ami nem tartozik az ipari találmányok körébe.”³³

A magyar ítélkezési gyakorlat egy ponton mégiscsak eltért a nemzetközi integrációban megfogalmazott elvtől. A PUE egyértelművé tette, hogy a mezőgazdasági termékekre is ki

²⁶ MNL K 603 687. cs. H. 7638/1926.

²⁷ Hoff György: Szabadalmi jog. Az Iparjogvédelmi Egyesület kiadánya. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T., Pécs, 1939, p. 71.

²⁸ MNL K 603 684. cs. H. 7457/1927.

²⁹ MNL K 603 58. cs. B. 10644/1928.

³⁰ 1908. évi LII. tc.

³¹ A londoni módosítás Magyarországon kihirdetve az 1929. évi XVIII. törvénycikkkel.

³² MNL K 603 12. cs. A. 3597/1931.

³³ MNL K 603 1689. cs. S. 11317/1925.

kell terjednie az oltalomnak, azaz az ipari értékesíthetőség a mezőgazdaságra is kiterjedt.³⁴ A magyar bíróság a mezőgazdaság körébe eső találmányoknak rendre szabadalmat adott, azonban a mezőgazdasági termékekre kezdetben nem. Ennek oka abban keresendő, hogy az őstermelés körébe eső találmányok kapcsán a fiziológiai hatást a bíróság nem ismerte el műszaki hatásként, amelynek hiánya kizárja az ipari értékesíthetőség vizsgálatát.³⁵ E tendencia csak a '30-as évektől mutatott némi változást, amikor a mezőgazdasági termékekre vonatkozó eljárások tekintetében a fiziológiai hatást szigorú feltételek mellett műszaki hatásnak minősítette a bíróság, amelyhez, ha megvalósítható cél párosult, akkor a szabadalmazást megtagadni már nem lehetett.

Az ipari értékesíthetőség kapcsán a törvény szövegezése és valódi tartalma közötti kapcsolat az első szabadalmi törvény hatályban léte alatt mindvégig kérdéses volt. Ez tükröződik vissza a XX. század szabadalmi törvény-tervezeteiben is. Az 1905. évi tervezet az „ipari tevékenység útján megvalósítható” fordulatot használta. A tervezethez fűzött indokolásból az is kiderül, hogy a szerző ennek kettős jelentőséget tulajdonított. *Egyrészt* ezáltal juttatta kifejezésre, hogy a „találmányt legelső sorban meg kell tudni valósítani, a találmánynak tehát tényleges megoldásnak kell lennie”.³⁶ Ez az értékesíthetőségtől mindenképp egzaktabb meghatározás, azonban az „ipari tevékenység” értelmezéséről a tervezet hallgat, így amennyit pontosított, ugyanannyit homályosított is a fogalmon. *Másrészt* az új szövegezéssel a szerző biztosítva látta, hogy a megvalósítható, de az ipar körébe nem eső tárgyak, mint a tudományos elvek és tételek, ezáltal kizárhatóak az oltalomból. Bár több szerző a tudományos tételek és elvek oltalomból való kizártságát az ipari értékesíthetőség fogalmából vezette le, azonban a törvény 2. § 3. pontja a találmánykénti megítélés alól ezt az esetkört eleve kivonta, így annak újbóli kizárása egy másik feltétel kapcsán feleslegesnek bizonyult.

Az 1909. évi tervezet a fogalmat teljes mértékben elvetette, és kizárólag „ipari találmány feltalálójáról” tett említést.³⁷ Annak a figyelmen kívül hagyása, hogy a találmánynak a leírásban meghatározott feladatra alkalmazhatónak kell lennie, olyan kritérium, amelyet szabadalmi törvényünkben mellőzni nem lehetett. Tekintettel a fentebb írtakra nyilvánvaló, hogy az elvet Európa valamennyi szabadalmi törvénye – még ha eltérő módon is – a magáévá tette, így a szabadalmazhatóság anyagi feltételeinek az újraértelmezése nélkül a tervezet megoldásának alkalmazása komoly gyakorlati nehézségeket vetett volna fel.

Az 1916. évi tervezet – visszatérve az 1905. évi megoldáshoz – az „iparilag megvalósítható” fordulatot használta.³⁸ Bár ez a kifejezés állt legközelebb az ítélezési gyakorlat ered-

³⁴ *Ladoméri Szmertnik István*: A „szabadalmazható találmányok” és a szabadalmi törvény. Szabadalmi Közlöny, 1941. 3. sz. melléklet, p. 1–4; *Lengyel*: i. m. (2), p. 32; *Török*: i. m. (9), p. 68.

³⁵ MNL K 603 1. cs. A. 2908/1923.

³⁶ *Kelemen*: i. m. (12), p. 181.

³⁷ *Messinger Simon*: A találmányi szabadalmakról szóló törvénytervezet. Jogállam: Jog- és Államtudományi Szemle, 1909. 5. sz., p. 367.

³⁸ *Lévy Béla*: A szabadalmi törvényjavaslat előadói tervezete. Különlenyomat a Jogtudományi Közlöny 1916. évfolyamából, Budapest, 1916. p. 4.

ményeihez, a tervezet szerzője mégis elmulasztotta a szóhasználat pontos jelentésének a meghatározását. Ebből adódóan Kósa Zsigmond hevesen bírálta a tervezet szövegezését, utalva arra, hogy a szabadalmazhatóság anyagi előfeltételeinek a meghatározása során nem megengedhető egy kétes tartalmú kifejezés használata.³⁹ Kósa érvelése helytálló abban a tekintetben, hogy az ipari értékesíthetőség bírói gyakorlat által kimunkált fogalmát egy olyan fordulatra lecserélni, amely közelebb áll az ítélkezéshez, de tartalmilag még mindig pontatlan, veszélyes lehet. Ugyanakkor a tervezet az „értékesíthetőség” kifejezést végleg elvetve, elhintette e kritérium kapcsán a „megvalósíthatóság” fogalma felé való elmozdulást.

Az eddig ismertett tervezetek és az ítélkezési gyakorlat eredményei maradéktalanul az 1943. évi tervezetben kerültek meghatározásra. A tervezet az „ipari megvalósításra és műszaki feladat megoldására alkalmas” fordulat használatával teljes mértékben kiküszöbölte az „ipari értékesíthetőség” pontatlan szóhasználatát, s egyúttal az új szövegezést kétséget kizáró – mind az ítélkezési gyakorlattal, mind a törvény egyéb rendelkezéseivel összhangban álló – tartalommal és funkcióval ruházta fel.

A találmányi jelleg, az újdonság és az ipari értékesíthetőség ellenére nem minden találmányt lehetett szabadalmaztatni. Az egyes államok szabadalmi törvényei a találmányok bizonyos kategóriáit különféle jogpolitikai elvek mentén kizárták az oltalmi körből.⁴⁰ Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy a találmány nem azért nem részesülhetett oltalomban, mert nem feltalálói tevékenység eredménye, hanem azért, mert az állam nem kívánta védelemben részesíteni. Ezen okok egy része a jogrendszerben érvényesülő általános követelményekre, más része pedig a szabadalmi jog körén belül keletkező indokokra vezethető vissza. Az első csoportba azon találmányok tartoznak, amelyek gyakorlatba vétele jogszabályba vagy közérkölciségbe ütközik, illetve amelyek a közös hadsereg, haditengerészet vagy honvédség hadképességének az emelésével álltak összefüggésben. A találmányok másik csoportja a szabadalmi jog körén belül található elvek mentén volt kizárva az oltalomból. Így a tudományos elveket és tételeket, valamint az emberi és állati élelmezési cikkeket is kizárta a törvény az oltalomból.

³⁹ *Kósa Zsigmond*: Vélemény a szabadalmi törvénytervezetről. Évkönyv az Iparjogi Szemle 1916. évfolyamának pótlására. A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület kiadványa, Budapest, 1917, p. 69.

⁴⁰ A tudományos tantételeket és elveket az összes állam; állami egyedárúság körébe tartozó tárgyakat: Ausztria és Románia; katonai célra szolgáló fegyverekre, lőszerre, erődítményekre és hadihajókra: Magyarország; élelmiszerekre vonatkozó találmányokat: Ausztria, Dánia, Japán, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Svájc és Svédország; gyógyszerekre: Argentína, Ausztria, Dánia, Finnország, Franciaország, Japán, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország és Törökország; vegyi úton előállított termékekre: Argentína, Ausztria, Finnország, Luxemburg, Magyarország, Mexikó, Németország, Oroszország, Portugália és Svájc.

III.

A törvény megalkotásakor már nyilvánvaló volt, hogy a szabadalmi oltalom objektív feltételeken nyugvó alanyi jog, amelynek kapcsán akár az uralkodó, akár más állami szerv diszkrecionalitása kizárt. *Bánó József* országgyűlési képviselő ezt akképp jellemezte, hogy „*a találmány nem egyéb, mint a szorgalomnak, tudománynak, leleményességnek és a zseninek a megnyilvánulása, egy olyan iparilag értékesíthető formában, amely esetleg a nagyközönségnek vagy pedig az egész emberiségnek a javát szolgálja.*”⁴¹ A törvény szellemiségében ez a szemlélet úgy fejeződött ki, hogy az oltalom megadásának objektív kritériumokhoz kötése növelni fogja a kiadandó szabadalmak értékét.⁴² Ez a szemlélet a szervezetrendszerre úgy vetült ki, hogy a jogalkotó kivonta a kereskedelemügyi miniszter hatásköre alól a szabadalmazást, és azt egy új hatóságra bízta. A PUE csak annyit mondott, hogy az „*ipari tulajdon védelmére külön hivatalt*” kell felállítani.⁴³ Az új hatóság jogállásáról vagy hatalmi ági hovatartozásáról az egyezmény azonban hallgatott. A szabadalmakkal összefüggő eljárások természete kettős, hiszen maga az engedélyezés egyértelműen közigazgatási hatósági eljárásnak, míg a megadott szabadalommal, illetve az engedélyezéssel összefüggő jogvita peres eljárásnak tekinthető. A XIX. század végén az államoknak a szervezeti kialakítás tekintetében három lehetőségük volt. *Egyrészt* az engedélyezésre egy külön közigazgatási szervet hoznak létre, és az engedélyezéssel, illetve a megadott szabadalommal összefüggő jogvitákat rendes bíróság elé utalják. *Másrészt* az engedélyezésre és a jogviták elbírálására egy különbíróságot hoznak létre. *Harmadrészt* az engedélyezést és a jogviták elbírálását rendes bírósághoz telepítik. Ez utóbbi ma talán szokatlan elgondolásnak tűnhet, azonban a dualizmus időszakában – a közigazgatás és a bíraskodása elválasztása mellett – nem életszerűtlen bizonyos igazgatási feladatokat, mint pl. a telekkönyvezést rendes bíróságokhoz utalni. A dualizmus jogalkotása – ebben is német-osztrák mintát követve – a különbíróság felállítása mellett döntött, ami a Szabadalmi Hivatal és a Szabadalmi Tanács létrehozását jelentette. A Szabadalmi Hivatal elnökből, alelnökből, állandó bírói és műszaki, továbbá nem állandó bírói és műszaki tagokból állt. Az elnököt, az alelnököt és az állandó tagokat a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján a király,⁴⁴ majd a kormányzó nevezte ki,⁴⁵ míg a kezelőszemélyzetet maga a miniszter.⁴⁶ A bírói tagoknak az 1869:4. tc. 7. §-ában meghatározott bírói képesítéssel, míg a műszaki tagoknak „*valamely műegyetemen a tanulmányok szabályszerű bevégezése alapján a kir. József műegyetemről nyert, vagy ez által honosított oklevéllel*” kellett rendel-

⁴¹ Az 1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója. XXV. évf. 402. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest 1895, p. 283.

⁴² I. m. (11), p. 108.

⁴³ PUE 12. cikk.

⁴⁴ MNL Minisztertanácsi jegyzőkönyvek – továbbiakban K 27 – (1902.12.27) 10R/19.; (1911. 08. 11.) 25R/35.

⁴⁵ MNL K 27 (1921. 01. 04.) 28R/86; (1921.06.03) 78R/122; (1922.01.24.) 39R/81; (1922.07.07) 90R/133; (1923. 02.16.) 65R/103.

⁴⁶ *Lévy*: i. m. (12), p. 14; *Kósa*: i. m. (21), p. 145; *Török*: i. m. (9), p. 104; MNL K 27 (1905. 10. 05.) 7R/52.

kezniük.⁴⁷ A Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, illetve az ehhez kapcsolódó valamennyi adminisztratív ügy elintézése.⁴⁸ A hivatal ezeket a feladatokat bejelentési és bírói osztályban végezte el. Érdekesség, hogy a törvény eredetileg három osztályt rendelt el felállítani: bejelentési osztályt, felfolyamodási osztályt, megsemmisítési osztályt. Az igazságügyi bizottság javaslatára azonban az utolsó kettő egy egységes bírói osztállyá lett összevonva, utalva arra, hogy a tervezett felfolyamodási és megsemmisítési osztály hatáskörébe tartozó ügyek döntően jogi természetűek, így a szervezeti különállást semmi sem indokolja.⁴⁹

Azonban a két osztály szervezeti különállása is csak korlátozottan értelmezhető, hiszen a hivatal elnöke évente kétszer⁵⁰ beosztotta a tagokat az egyik vagy a másik osztályba, illetve azok tanácsába.⁵¹ A bejelentési osztály kizárólag elsőfokú hatóságként járt el, a szabadalmazással összefüggő „adminisztratív” ügyek kapcsán. Vagyis a törvény a két osztály közötti hatásköri kérdést úgy rendezte, hogy a bejelentési osztály volt az általános hatáskörű elsőfokú fórum, s így a bírói osztály csak akkor járhatott el első fokon, ha a törvény ezt kifejezetten előírta. Így a bejelentési osztály hatáskörébe tartozott különösen a szabadalmi bejelentések vizsgálata, közzététele, visszautasítása, a szabadalom megadása vagy megtagadása, a felszólalások elintézése, a meghatalmazottak belajstromozása, a lejárt szabadalmak megszüntetésének kihirdetése, a szabadalmi díjak beszedése. Ezeket a feladatokat az osztály tanácsulésen vagy ülésen kívül látta el. A Szün⁵² 23. §-a szerint csak az „*ügyek elintézésére kell*” tanácsulést összehívni. A hivatal gyakorlata alapján ez kizárólag az ügyek érdemi elintézését jelentette, vagyis tanácsulésre csak a bejelentés visszautasítása, közzététel elrendelése, bejelentés visszavontnak való kimondása, szabadalom megadása, díjfizetés elengedése, hitelezése esetén volt szükség. Minden más esetben az ügyek elintézését az elnök tanácsulésen kívül rendelte el, s ez az eljárás gyorsítását eredményezte. A bejelentési osztályon belül a tanácsok összetétele viszonylagos állandóságot mutatott. A két tanács közül az egyik elnöke a hivatal alelnöke volt, a másik tanácsot pedig a legidősebb bírói képesítésű tag vezette. A fennmaradó jogi és műszaki tagokat pedig egyenlő arányban a naptári év elején osztották be.

⁴⁷ 1895:XXXVII. tc. 24. § (3) bekezdés. Ilyen műszaki képesítésű tag volt a teljesség igénye nélkül Bittó Béla, Virág József, Menczer Árpád, Bruckmüller Ferenc, Jendrassik Kornél, Imre László, Sályi István, Lancsalics Alajos.

⁴⁸ Kifejezetten a Szabadalmi Hivatal hatáskörébe tartozott a szabadalmak megadása, nyilvántartása, a szabadalmi lajstrom vezetése, a szabadalmak átruházásának, használati és gyakorlatbavételi engedélyeknek a bejegyzése, megsemmisítési és megállapítási perek első fokon való elintézése.

⁴⁹ Az 1892. év február hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója, XXV. évf. 884. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1895, p. 56.

⁵⁰ Tipikusan a januári és júniusi hónapban.

⁵¹ *Kelemen*: i. m. (12), p. 11.

⁵² A Szabadalmi Hivatal ügyviteli szabályzata, amelyet a 733/1896. sz. eln. rendelet szabályozott. A tárgyalt korszakban ezt módosította a 3333/1901. K. M. rendelet, a 81.588/1914. K.M. rendelet, és az 74.825/1920 K. M. rendelet, amelyek egységes szerkezetbe foglalt rendelkezéseit továbbiakban „Szün” rövidítés alatt használjuk.

A bírói osztály már vegyes folyamodású hatóság volt. Első fokon kizárólag a megvonási, megsemmisítési és a szabadalmak terjedelmének megállapítása iránt indított perekben járt el, amelyeket tanácsülésben tárgyalt.⁵³ Nem volt kifejezetten tanácsi formációhoz kötve, de a gyakorlat alapján mégis így járt el az osztály azokban az esetekben, mikor más hatóság megkeresése alapján a szabadalmi leírás értelmezésében nyújtott segítséget. Fellebbviteli fórumként pedig a felszólalások másodfokú elintézése során szintén tanácsülésben járt el. A bírói osztály hatásköri szabályaiból az látható, hogy a már megadott szabadalomról, illetve magából az oltalomból folyó jogok védelmét, mint vagyonjogi kérdést, a törvény rendes bírósági hatáskörben hagyta.⁵⁴

A Szabadalmi Tanács⁵⁵ mint fellebbviteli fórum eredetileg nem szerepelt a törvényjavaslatban, s felállítása csak akkor került szóba, mikor az Országgyűlés Közgazdasági Bizottságának a javaslatára a szabadalmi felügyelő intézményét kivették a tervezetből.⁵⁶ A szabadalmi felügyelő intézményére eredetileg azért lett volna szükség, mert a bejelentések hivatalból nem vizsgálhatók, ugyanakkor az állam részéről nem megengedhető, hogy törvényes alap nélküli bejelentéseket is oltalomban részesítsen. Ezért szükség volt egy olyan közegre, amely az állam ezen érdeke felett őrködik. Ugyanakkor ez a megoldás nem illeszkedett a felszólalási rendszer alapján kiépített szabadalmi eljárásba, sőt, annak alapelveivel kifejezetten ellentétes volt, hisz e rendszer központi eleme az volt, hogy a szabadalom kiadása feletti ellenőrzést a társadalomra, illetve az érdekeltekre bízta.⁵⁷ Mindezek alapján a törvényhozás a szabadalmi felügyelő eltörlésével a Szabadalmi Tanács felállítása mellett döntött.

Ez a hatóság járt el másodfokon a megsemmisítési, megállapítási és megvonási perekben. A Szabadalmi Tanács tagjait a Magyar Korona területén működő felsőbb bíróságok tagjai, illetve a kir. műegyetem tanárai közül⁵⁸ – a kereskedelemügyi miniszter előterjesztése alapján – az uralkodó nevezte ki.⁵⁹ A Szabadalmi Tanács összetételét megvizsgálva ez azt jelentette,

⁵³ *Fenyő Henrik*: Szabadalmi intézményünk jelen állapota. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, 1914, p. 139.

⁵⁴ *Kósa Zsigmond, Ladoméri Szmertnik István*: A magyar szabadalmi törvény, a hozzátartozó végrehajtási rendelet és az ezeket módosító rendelkezések. A m. kir. Szabadalmi Bíróság kiadása, Budapest, 1935, p. 9.

⁵⁵ A Szabadalmi Tanács (felsőbb bíróság) szervezeti és ügyviteli szabályzatát a 734/1896 K. M. rendelet szabályozta. A tárgyalt korszakban ezt módosította a 34.549/1914. K. M. rendelet, a 74.825/1920 K. M. rendelet.

⁵⁶ Az 1892. év február hó 18-ára meghirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai. XXII. évf. 854. sz., Pesti-Könyvnyomda-Részvénytársaság, Budapest, 1894, p. 56.

⁵⁷ Nem véletlen, hogy a felszólalási rendszer őshazájában, Angliában sem találunk hasonló intézményt.

⁵⁸ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1900.03.21) 11R/117; (1902. 11. 18.) 35R/57; (1905.07.19.) 10R/14; (1906.03.01) 22R/48; (1908.05.25.) 18R/33; (1910. 11. 27.) 11R/59; (1911.02.12.) 6R/18; a két világháború között ugyanezen eljárás érvényesült, csak már kormányzói megerősítéssel: MNL K 27 (1925. 03.12) 15R/110; (1926.02.26) 28R/40.

⁵⁹ A bírakat felsőbb bírósági megbízatásuk teljes időtartamára, míg a műszaki tagokat öt évre nevezte ki: 1895:XXXVII. tc. 24. §.

hogy általában négy bíró a kúriai bírák közül,⁶⁰ kettő pedig a zágrábi hétszemélyes tábla ülnökei közül került ki.⁶¹

A Szabadalmi Hivatal és a Szabadalmi Tanács bár különbírósgként működött, de a törvény eredeti szövegezésében nem tekinthető maradéktalanul annak, ugyanis a bírói függetlenség minden biztosítéka kezdetben nem következetesen érvényesült.⁶² A XX. század elején azonban az 1920:35. tc. a bejelentési és bírói osztály kapcsolatának átértelmezésével, a kültag intézményének eltörlésével és a fegyelmi felelősség újraszabályozásával mindezt orvosolta. A dualizmus kori különbírósgok közül a szabadalmi hatóságok azért is kirívóak, mert az egyetlen kétszintű különbírósgot valósították meg. Ezt az 1927:20. tc. módosította oly módon, hogy a Szabadalmi Felsőbírósg hatáskörét a Kúriára ruházta, ahol ettől kezdve egy szabadalmi tanács működött.

IV.

A szabadalmi törvény harmadik nagy logikai egysége az eljárásra fókuszált. Az engedélyezési eljárás tekintetében a törvény a teljes eljárást, míg a megadott szabadalmakkal összefüggő eljárások közül csak azokat a rendelkezéseket tartalmazta, amelyek a polgári perrendtartás általános szabályaitól eltértek.⁶³

A XIX. század közepén, a modern szabadalmi jog hajnalán több típusú engedélyezési eljárással is találkozunk. Az engedélyezési eljárások közötti különbség az volt, hogy ki vagy milyen szerv, és mikor jogosult a szabadalmazás feltételeinek a vizsgálatára. Ezek alapján az egyes eljárásokat egy skálán helyezhetjük el, amelynek egyik végpontja a tiszta bejelentési rendszer, míg a másik a tiszta elővizsgálati rendszer. Az előbbi esetében a hatóság a bejelentett találmány újszerűségét és célszerűségét sem vizsgálta, mivel a bejelentő felelősségére adta meg az oltalmat oly módon, hogy azt utólag bárki megtámadhatta.⁶⁴ Így valójában a hatóság pusztán formális, adminisztratív jogkörrel rendelkezett, azonban az érdemi vizs-

⁶⁰ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1901.06.12.) 46R/58; (1907.05.16.) 15R/45; (1909. 01.30.) 4R/117; (1911. 10.17.) 63R/103; (1912.02.26.) 61R/103; (1913. 02.28.) 101R/112; (1918.06.06) 83R/136.

⁶¹ MNL K 27 (1896.02.08.) BR/9; (1913.10.23.) 15R/69.

⁶² Részben hatósági jogkört és bírói jogkört gyakorló szerv hatóságként megszervezése nem példa nélküli a dualizmusban, hiszen a közigazgatási bíráskodás kapcsán is hasonló tendencia figyelhető meg. Vö.: *Stipta István: A közigazgatási jogviták elbírálásának rendszere 1883-ig in Máthé Gábor, Révész T. Mihály, Gosztonyi Gergely (szerk.): Jогtörténeti Parerga: Ünnepi Tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére. ELTE, Eötvös Kiadó, Budapest, 2013, p. 331–337; Stipta István: A pénzügyi közigazgatás szervezete Magyarországon 1849 és 1883 között. Miskolci Jogi Szemle, 2013. 1. sz., p. 18–34; Stipta István: A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság jellege és hatásköre (Az 1883. évi XLIII. tc. tartalma és jelentősége). Sáry Pál (szerk.): Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica, XXIX évf. 1. sz., Miskolc University Press, Miskolc, 2011, p. 89–116.*

⁶³ Érdekeség, hogy a törvény megszületésének évében Magyarország már rendelkezett kodifikált büntető-törvénykönyvvel (1878:5. tc.), azonban a szabadalmi törvény tartalmazta a szabadalombitorlás tényállását és az alkalmazandó büntetést is.

⁶⁴ *Paul Von Beck-Mannagetta: Das oesterreichische Patentrecht. Berlin, 1893, p. 38; Kastner Antal: A szabadalmi ügy és reformja. Magyar Igazságügy, 1883, 19. sz., p. 166.*

gálat teljes hiánya az engedélyezési eljárás rövidüléséhez és az oltalmi díj csökkenéséhez vezetett. Európában rövid ideig ezt a rendszert alkalmazta az 1791. évi francia szabadalmi törvény. Ezzel ellentétben a tiszta elővizsgálati rendszer alapján az eljáró hatóság a találmány újdonságát, találmányi jellegét és az ipari alkalmazhatóságot is hivatalból vizsgálta. Ez alapján az ilyen hatóságnál szakértőknek kellett az érdemi vizsgálatot végezni, és minden esetben lehetővé kellett tenni a döntéssel szembeni jogorvoslatot. Ezt alkalmazta az Amerikai Egyesült Államok és Németország is.⁶⁵ Eljárási szempontból a két szélsőséges megoldás között helyezkedett el az angol felszólalási rendszer 1852-től. Ennek értelmében a bejelentés és a leírás az eljárás során közzétételre kerül. A közzététel egyúttal egy felhívást tartalmaz az érintettek számára, hogy záros határidőn belül bárki felszólalhat a szabadalom kiadása ellen.⁶⁶ Vagyis a felszólalási rendszer logikája azonos az elővizsgálati rendszerével, mert mind a két megoldás célja az, hogy olyan találmányok, amelyek nem újak, vagy egyéb okból nem érdemelnek szabadalmat, „már eleve a szabadalmazásból kizárassanak”.⁶⁷ A felszólalást az eljáró hatóság vagy a szabadalmi bíróság bírálja el. Így még érdemi döntés előtt kap lehetőséget a laikus fél az észrevételek megtételére, ugyanakkor annak hiánya az eljárás folytatását vonja maga után, hisz az officialitás helyett a tárgyalási elv kerül előtérbe. Anglia mellett 1891-től kezdve Németország is alkalmazta a felszólalást, így ott valójában egy elővizsgálat-tal egybekötött felszólalási eljárás érvényesült.

Első szabadalmi törvényünk a felszólalási eljárást adaptálta, ennek értelmében a bíróság csak a találmányi jelleget vizsgálta hivatalból, s a szabadalmazhatóság egyéb feltételei a bejelentés és a leírás közzétételét követően válhattak vita tárgyává.

Összességében megállapítható, hogy az 1895:37. tc. a korabeli nemzetközi és európai tendenciákkal összhangban olyan modern jogalkotási termék, amely kisebb módosításokkal a XX. század közepéig meghatározta szabadalmi jogi gondolkodásunkat.

⁶⁵ *Brown*: i. m. (17), p. 8; *Graham Dutfield*: Intellectual Property Rights and the Life Science Industries: Past, Present and the future. Antony Rowe Ltd, Chippenham, Wiltshire, 2003, p. 3.

⁶⁶ *Thomas Bond Hall*: Legal status of patents. Cleveland, 1882, p. 20.

⁶⁷ *Deutsch*: i. m. (3), p. 262.